

Dylematy i wyzwania związane
z rozwojem usług społecznych
w Polsce
w kontekście zmian systemowych

Mirostław Grewiński

Szczyrk 14.12.2023 r.

Agenda wystąpienia

1. Podejście dylematowe w PS
2. Siły napędowe zmian do usług społecznych
3. Dylematy do rozwiązania
4. Co wynika z ogólnopolskich badań nt. DI
5. Wyzwania US i DI

Dylematy w polityce społecznej

Definicja dylematów według Słownika Języka polskiego

- Dylemat to problem, którego rozwiązanie polega na trudnym wyborze między dwiema tak samo ważnymi racjami, rozwiązaniami
- Dylematy wskazują na skomplikowaną naturę zagadnień społecznych i trudnych wyborów

Dylematy ogólne w kontekście problemów i wyzwań społecznych

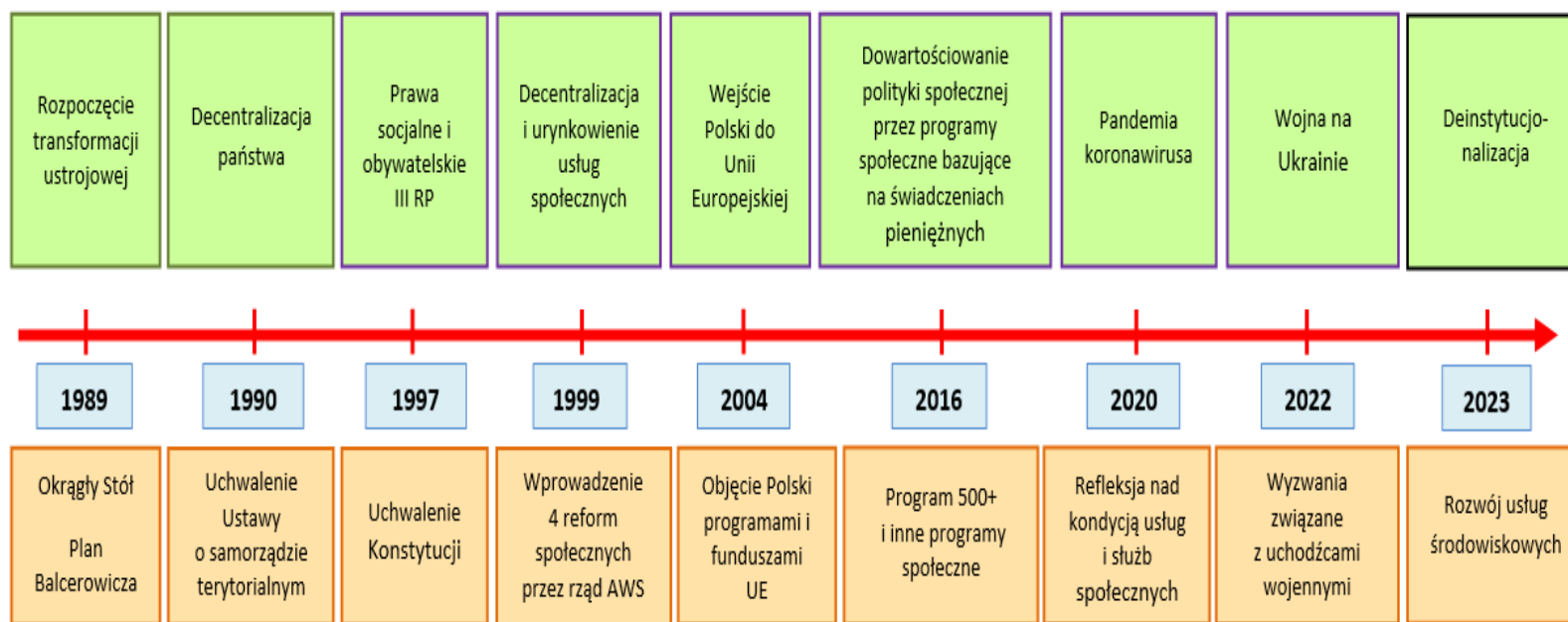
- Z jednej strony **Niepewność i zmniejszająca się odporność społeczna** rodzą nowe problemy społeczne
 - Z drugiej strony **rosnące aspiracje Polaków** i większa świadomość potrzeb wymusza kreację nowych usług
 - Niepewność geopolityczna
 - Niepewność demograficzna
 - Niepewność ekologiczna
 - Niepewność technologiczna
 - Niepewność kompetencyjna
 - Niepewność permanentnej zmiany
- Lęk i strach społeczny = **Niska odporność społeczna**

Dylematy systemowe

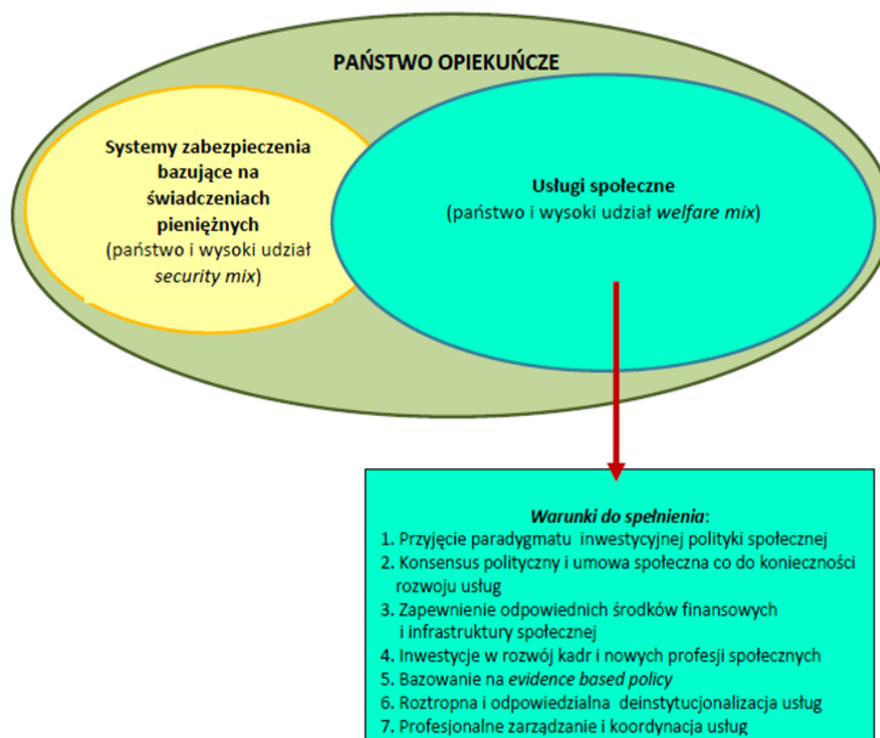
- Jaki paradygmat PS – tradycyjny czy inwestycyjny?
- Czy potrzebna jest gruntowna reforma pomocy społecznej czy tylko jej lifting ?
- Czy system instytucjonalny czy usługowy?
- Jaka rola państwa a jaka samorządów?
- Czy sektor publiczny czy też inne sektory?
- PS bazująca na świadczeniach pieniężnych czy usługach?
- Wysoka zależność od szlaku
- Lęk przed reformami PS
- Brak odwagi na odważne reformy
- Kryzys przywództwa społecznego
- Dobra i zła robota związków zawodowych –m.in. Federacji

Punkty zwrotne w polskiej PS w latach 1989-2023

Trzy fale reform systemów wsparcia

Nowa Polityka Społeczna → Usługi społeczne

Kontekst polskiej PS

- Przez ostatnie 30 lat dominowały inwestycje w twarde elementy modernizacji
- Deficyt inwestycji w miękkie, społeczne komponenty, **w usługi społeczne**
- Budowa instytucji sprzyjała realizacji podejścia *social politics* a nie *social policy*
- Przez 3 dekady inwestowanie w instytucje i infrastrukturę społeczną a teraz deinstytucjonalizacja
- Brak prewencyjnej i preaktywnej PS na rzecz modelu interwencji społecznych i reaktywnej PS
- Liczne grzechy zaniechania i redukcji dobrych rozwiązań z przeszłości
- **Ośłonowo-kompensacyjny a nie inwestycyjny model PS**

Kontekst polskiej samorządowej PS

- Rola JST w realizacji usług społecznych niezwykle istotna
- Konstytucyjne zasady subsydiarności i społecznej gospodarki rynkowej
- Samorządy trzech prędkości
- Zróżnicowana świadomość wyzwań społecznych
- Wielość zadań przy ograniczanych środkach
- Governance i welfare mix jako przyszłość
- Za mało zleceń do NGO's i ES

Wybrane dylematy instytucjonalne

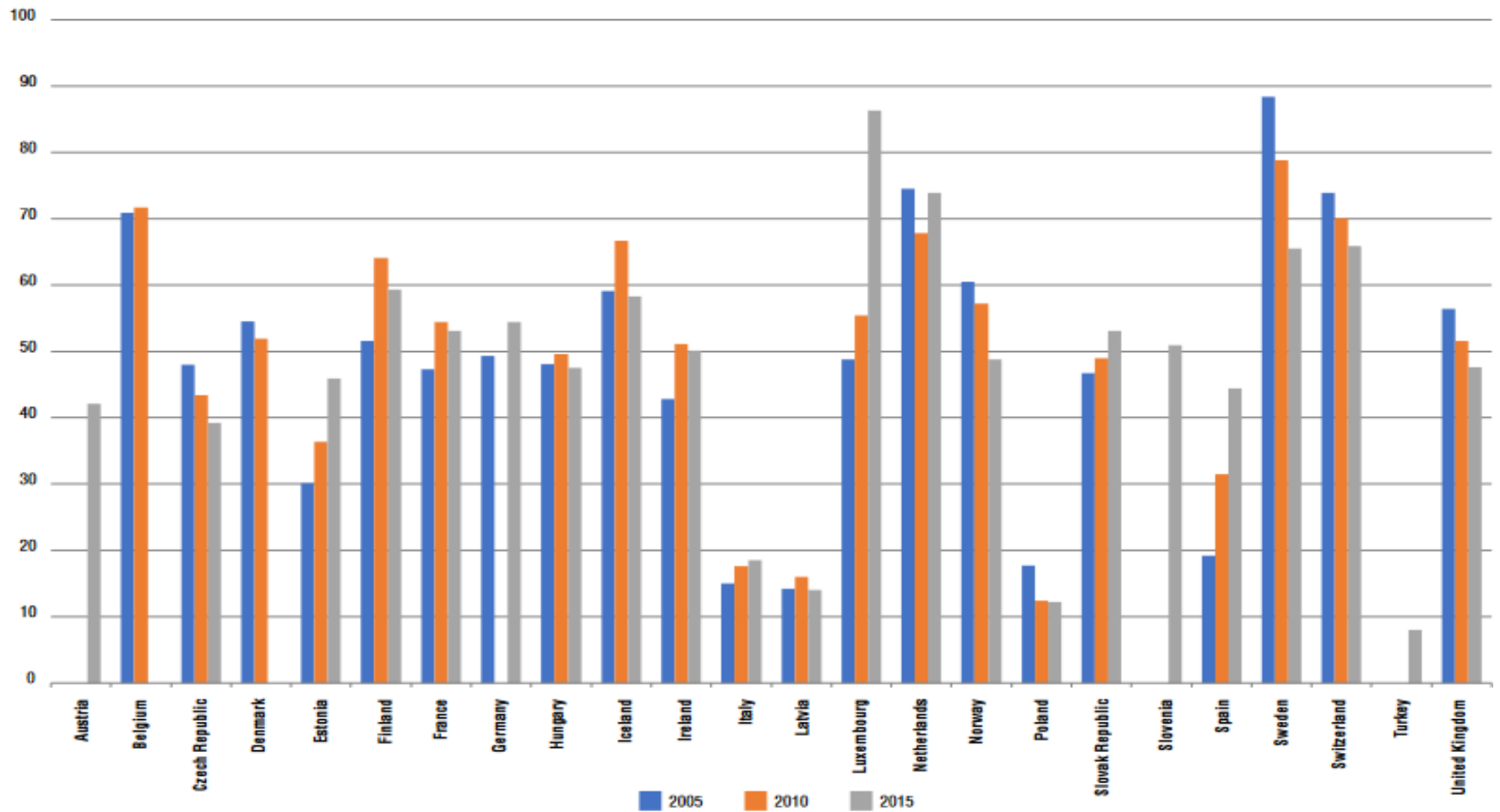
- OPS czy CUS ?
- Transinstytucjonalizacja czy Deinstytucjonalizacja ?
- Współpraca czy separacja systemów PS?
- Standaryzacja czy personalizacja ?
- Profesjonalizacja instytucjonalna czy poprzez branże?
- Prewencja czy interwencja?

Dylematy związane z **deinstytucjonalizacją**

- Rewolucja czy ewolucja ?
- **Krajowa Strategia Usług Społecznych do 2035 r. jako długoterminowa szansa.**
- Jak zbudować system profesjonalnych środowiskowych i domowych usług społecznych
- **Jak przygotować do tego kompetencyjnie kadry?**
- Jak włączyć w ten proces NGO's, podmioty ES i organizacje wyznaniowe?
- Kluczowa będzie – **EDUKACJA** do tego procesu
- Otwarcie DPS na środowisko → a ZOL?

Figure 1: Beds in residential long-term care facilities per 1000 population aged 65 and over, (2005, 2010, 2015)

Source: OECD. Ref.

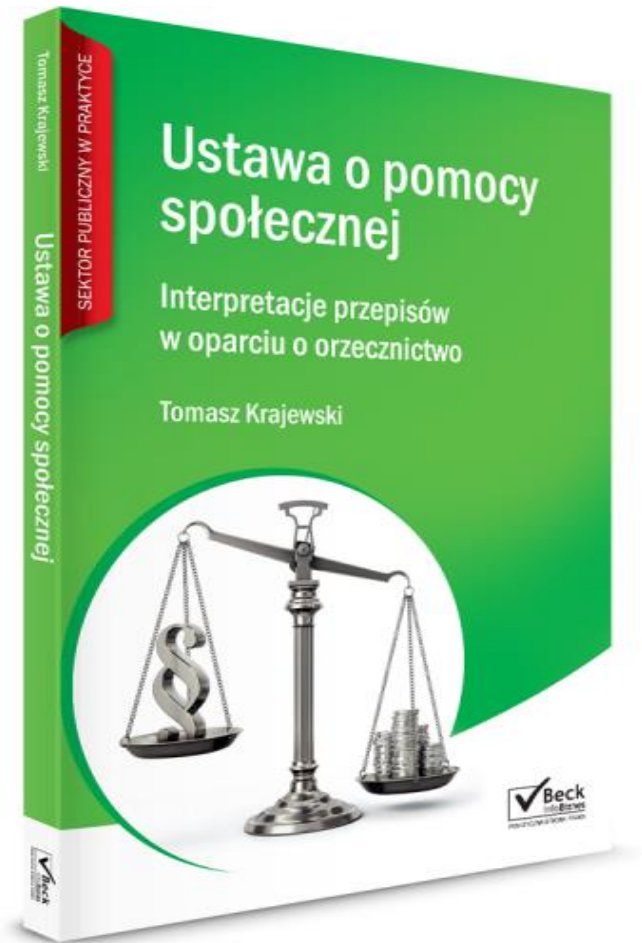
Note: Residential LTC facilities comprise establishments primarily engaged in providing residential LTC that combines nursing, supervisory or other types of care as required by the residents. Excluded from the indicator: hospital beds reserved for LTC and beds in residential settings such as adapted housing that can be considered as the individual's home.

Strategiczne dokumenty i raporty

- Krajowa Strategia Rozwoju Usług Społecznych do 2035
- Wytyczne dotyczące lokalnych planów deinstytucjonalizacji
- Rekomendacje dotyczące procesu DI
- Regionalne Strategie Deinstytucjonalizacji
- Plany Usług Społecznych w CUS/ OPS
- Publikacja naukowe → Książka pod naszą redakcją; raport Rymczy i Karwackiego
- Modelowanie pierwszych doświadczeń CUS-ów

Dylematy prawne

- Nowa ustawa o pomocy społecznej – reforma
- Nowa ustawa o profesjach społecznych ?
- Nowelizacja Ustawy o CUS
- Ile prawa miejscowego?
- Jak kreować miękkie prawo (strategie , programy, plany, wytyczne, zalecenia)

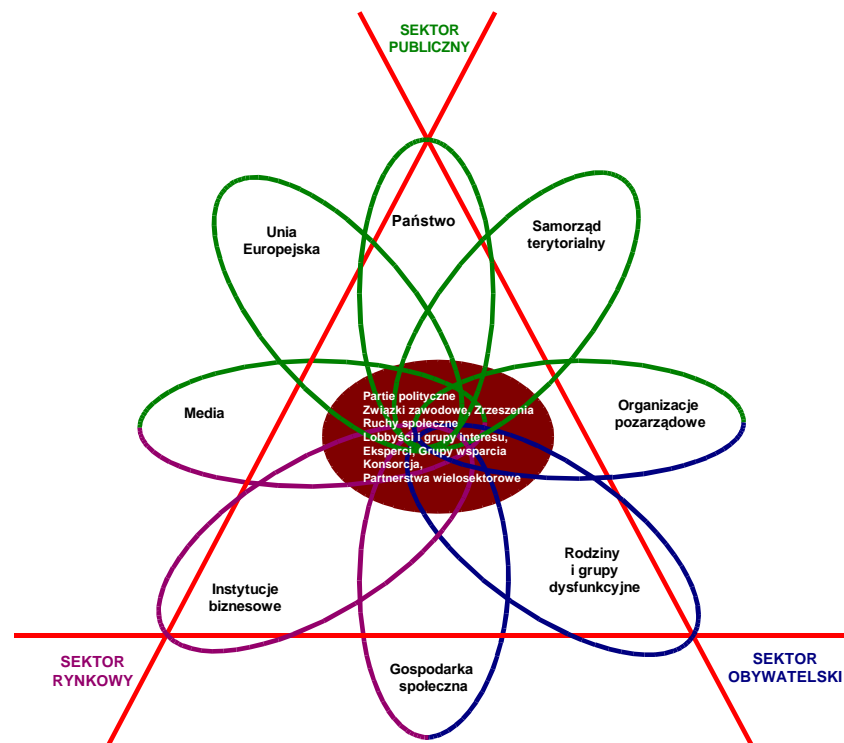

Dylematy kształcenia do US

- Jakich kompetencji i profesji społecznych potrzebujemy do nowych US?
- Kompetencje psychologiczne i menedżerskie jako klucz
- MBA zamiast OPS
- Studia podyplomowe zamiast specjalizacji
- Reforma CKE
- Likwidacja IRSS i Kolegiów
- Przesyt teorii na Uniwersytetach
- Zamawiane studia praktyczne z PS dla liderów i menedżerów US
- Kursy i szkolenia pod akredytacją i walidacją np. IRPUS lub uczelni
- **Edukacja modułowa jako klucz**

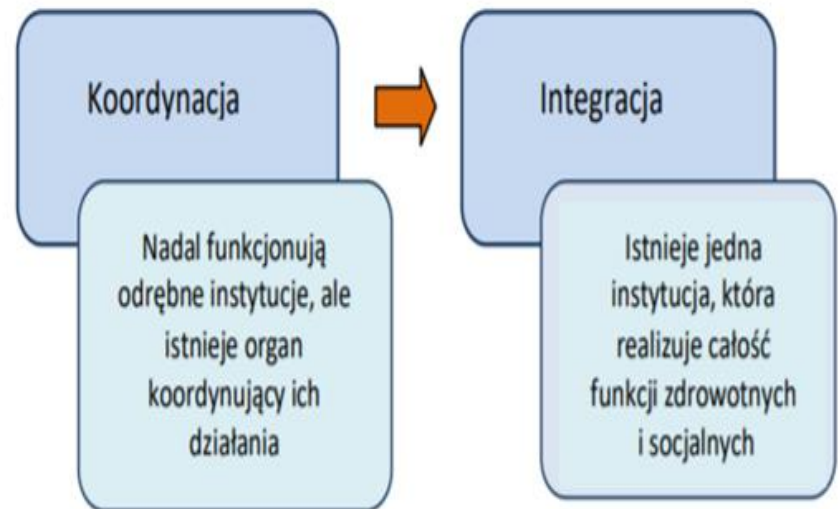
Współpraca i partnerstwo w produkcji US

- Jaka rola sektora publicznego (JST) a jaka NGO's i PES, kościoła, sektora nieformalnego?
- Stosowanie klauzul społecznych i kryteriów merytorycznych
- Wieloletnie umowy z realizatorami US
- Koprodukcja US

Dylematy zarządzania i koordynacji US

- Governance czy NPM?
- Leadership czy administrowanie US
- Koordynacja US na poziomie CUS i powiatów
- Programowanie regionalne i koordynacja (ROPS)
- Pracownik socjalny jako diagnosta i koordynator US
- Finance mix i welfare mix

Dylemat prestiżu profesji społecznych

- Jaki poziom wynagrodzeń?
- Projekty wizerunkowe
- Rozwój kompetencji kadr i ścieżek awansu zawodowego
- Nie służba tylko profesja
- Przełamanie stereotypów i uprzedzeń
- Zawód lekarz i pielęgniarki
→ 2- 3 razy wyższe pensje

Dylemat deficytu kadr

**Zatrudnienie
w sektorze ochrony
zdrowia i pomocy
społecznej ogółem
na 1 000
mieszkańców**

Państwo	2012	2013	2014
Polska	23.83	24.76	24.6
Francja	56.83	57.43	-
Japonia	55.37	57.74	-
Niemcy	60.57	60.2	61.35
USA	61.78	61.81	61.4
Wielka Brytania	60.75	62.79	63.45

Źródło: stats.oecd.org, 03.04.2017

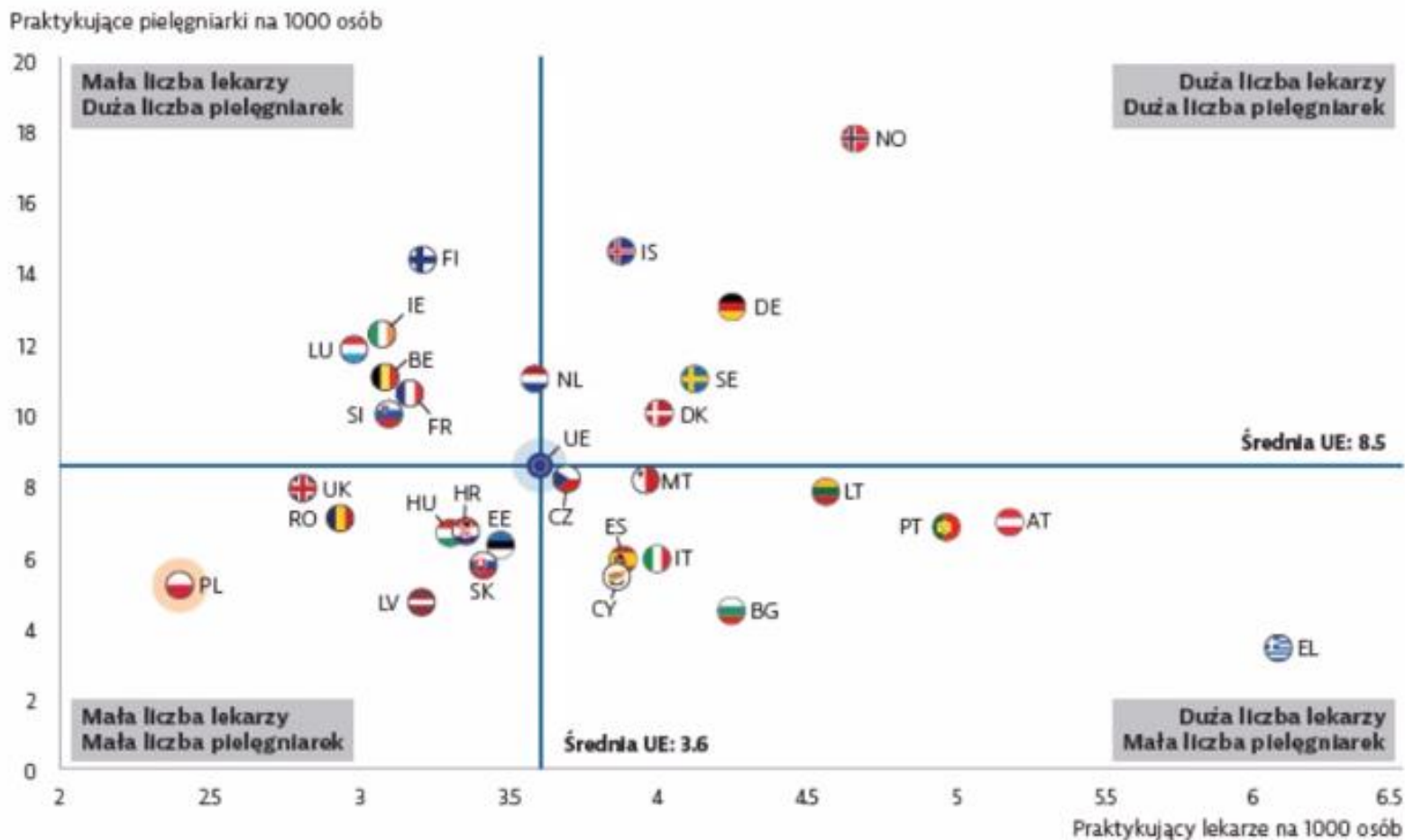
Pracownicy systemu 2022 r. stanowią siłę sprawczą

		osoby	etaty
PRACOWNICY SYSTEMU - OGÓŁEM		132.991	127.115
+ dodatkowo osoby wykonujące usługi opiekuńcze	opiekunowie realizujących usługi w JOPS na umowę zlecenie	4.650	
	opiekunowie zatrudnieni w NGO (umowa o pracę i zlecenie)	8.707	
	opiekunowie zatrudnieni u przedsiębiorców (umowa o pracę i zlecenie)	10.594	
RAZEM PRACOWNICY SYSTEMU		<u>156.942</u>	

Za niskie Wynagrodzenia kadr (2021)

- **Średnie wynagrodzenie zasadnicze brutto za etat** pracowników socjalnych zatrudnionych w jednostkach typu OPS, MOPR i PCPR wynosiło w czerwcu 2021 r. **3 452,62 zł.**
- Starszy specjalista pracy socjalnej - koordynator zarabiał 3 865 zł
- Główny specjalista pracy socjalnej 4 153 zł.
- Średnie wynagrodzenie zasadnicze na najniższym stopniu awansu zawodowego, tj. na stanowisku pracownika socjalnego wynosiło w czerwcu 2021 r. 3 186 zł ogółem

Niska Liczba personelu medycznego w Polsce

Dylematy Technologiczne w US tematem ostatnich konferencji ESN 2015-2023

- Wykorzystanie technologii i AI dla zapewnienia autonomii i inkluzji
- Teleopieka, opaski, sensory, roboty, aplikacje, telerehabiliacja, teleporada, teleterapia itd..
- Mądre, odpowiedzialne zastosowanie technologii → ryzyko dehumanizacji i depersonalizacji

Dylemat modelu współpracy z nauką

- Doraźne czy systemowe wykorzystanie nauki ?
- Evidence based czy pozorowanie badań diagnostycznych
- Bardzo wiele luk w badaniach nad US w Polsce
- Wykorzystanie prac dyplomowych do diagnoz lokalnych US
- PTPS do dyspozycji + uczelnie

Polskie Towarzystwo
Polityki Społecznej

Główne wnioski z badań **DI**

- Powierzchowna i deklaratywna wiedza o DI
- Dużo lęków, obaw, niepewności
- Zróżnicowane prędkości i strategie JST na DI
- Konieczny rozwój nowych kompetencji i profesji
- Osoby z DPS w większości zadowolone z usług
- CUS-y działają inspirująco
- Konieczna jest dobra komunikacja i zrozumienie **DI jako inkubacja usług środowiskowych**

Wyzwania i Wnioski

- **DI jako trzecia wielka reforma ustroju PS**
- Wielkie wyzwanie dla JST i państwa
- Konieczna edukacja i przygotowanie kadr i nowych profesji
- Zapewnienie finansowania
- Wiele lęków i obaw – brak komunikacji
- Wzmocnienie i prestiż zawodów
- **Powiązanie świadczeń z + z usługami i DI**

Studia MBA z DI na Korczaku

- Bardzo ciekawe Studia z DI
- Pierwsza grupa elitarnego zespołu zaraz kończy studia
- Świetni wykładowcy
- Interaktywny sposób zajęć
- Przygotowanie do zarządzania zmianą
- Druga edycja rusza od listopada 2023 r.
- Kontakt z naszym Marketingiem Uczelni Korczaka

Książki do polecenia

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Deinstytucjonalizacja w polityce społecznej szanse i zagrożenia

Redakcja naukowa
Mirosław Grewiński
Joanna Lizut

UCZELNIA
KORCZAKA

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

mgrewinski@gmail.com

DZIĘKUJE ZA UWAGĘ